

elevatis Felix pretiosissimis margaritis, capite scilicet Joannis Baptistæ et reliquiis sociorum ejus beatorum martyrum Innocentium; cum hymnis et laudibus psallentium dirigit chorum.

VII. Quo audito, cunctus exercitus qui in castris erat, quasi unus vir ei obviam processit numero triginta millia virorum. Exsequias vero mortuorum qui in prælio corruerant, secum deferentes, petebant auxilium de cælo a Domino per præcursoresuum Joannem, ut ejus reliquie deportarentur divina gratia manifestare dignaretur; promittentes se tantam fidem habere, ut quidquid peteretur, sanctus Joannes Domino annuente tribuere posset: apprehendentesque sportellam, in qua beati Joannis Baptistæ caput continebatur, singulis feretris imposuerunt, mortuos tangentes. Miro atque inestimabili modo, mox ut tetigit ossa jacentium, vita per mortuum mortuis redita est. Surrexerunt autem eadem hora ab officio funeris, viginti viri tam celeriter ac si a somno essent excitati; et qui a flentibus amicis portabantur ad tumulandum, iisdem gaudentibus ad vitam redeunt. Videns autem rex Pipinus et cunctus exercitus magnalia quæ circa eos Dominus gesserat per præcursoresuum Joannem Baptistam; plaudentes manibus benedicebant Dominum, qui fecit mirabilia in cælo et in terra. Vir autem Domini Felix et socii ejus gaudio repleti, una cum rege Pipino et exercitu ejus, levantes caput beati ac præcellentissimi præcursoris Christi Joannis Baptistæ et beatorum Innocentium, cum gaudio et lætitia iter agere cœperunt. Cumque nulla mora fieret in cuncto, pervenerunt ad quandam villam, quæ appellatur Vultronia. Cumque ibidem paulisper quievisset, obvius eis quidam cæcus factus est, qui statim sanus effectus est per beatissimi Præcursoris merita. Cumque de eodem loco eis moveri placuisset, arripiunt iter per viam quæ ducit ad paludem cognomine Mathevallis. Cumque eis aliquantulum ibi requiescere placuisset, ecce quidam debilis pedibus qui se erigere omnino nequibat, rependo se trahens obviam eis processit. Qui invocans meritum beati Joannis, ita redditus est sanitati, ut firmus et stabilis sine dolore incederet cum turbis.

VIII. Jamque propinquant ad locum quo tendebant, super fluvium Vultronie ad palatium nomine

Engeriacum pervenerunt. Audiens autem omnis populus, a maximo usque ad minimum, a viro usque ad mulierem, omnes simul in unum conglobati obviam eis processerunt. Cumque ibidem ante palatium regis Pipini pervenissent, in basilica beatissimæ et gloriosissimæ semper Virginis Mariæ, cum magno fervore et studio, illico ad custodiendum deposuerunt. Lætatusque est universus populus lætitia magna, et celebraverunt solemnitatem hujus diei quarto kalendas septembris, et reversi sunt unusquisque ad habitacula sua. Igitur beatus Felix et socii ejus cum venerando rege inter cætera Dominum deprecabantur, ut eis salubre consilium suggereret, quoniam in loco sancta membra locarent. Edificantesque basilicam, et in ea concavum ciborium cum sex columnis marmoreis mirifici operis bene compositis, non longe a Vultronie littore, sed, ut arbitror, centum stadiis. In quo cum aromatibus et plurimis bonis odoribus condientes caput beati Joannis Baptistæ almi præcursoris Christi, et beatorum trium Innocentium corpora simul in hoc ciborio concluserunt, bitumineque sigillato munierunt. Domino autem auxiliante, hoc ædificium completum est feliciter. Fecit etiam idem rex fontem ductorium, qui a duobus fere milliariis per profundissimos terræ meatus ad palatium ejus ductus decurreret, et in ipsam basilicam per ferrum et æs introduceretur, ac subtus ciborium per concavam marmoream columnam ebulliret: ibique sacri baptismatis ablutio fieret: sicque iterum ad primos aditus reflecteretur. Convocans igitur rex Pipinus et beatus Felix pontifices et sacerdotes, omnesque patriæ nobiles, benedicentes ecclesiam, atque in honore ejusdem Joannis Baptistæ dedicando mirifice consecrantes, prædiis ac possessionibus suis a progenitoribus sibi dimissis eam nobiliter dotaverunt. Ordinatisque omnibus necessariis, monachos ibidem Deo in perpetuum servituros statuerunt, postmodum multa Domino mirabilia operante per famulum suum Joannem Baptistam. Tandem vero metam narrationi ponentes, crenus immensitatem bonitatis Christi, ut sua potenti dextra suffultos nos ad æternæ quietis stationem perducat, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula.

DE PASCHA COMPUTUS.

MONITIO AD LECTOREM.

JOHANNES WALLIS S. T. P.

GEOMETRIÆ PROFESSOR OXONII.

Cum reverendus admodum Johannes Fell, episcopus Oxoniensis, nuper a me petierit ut tractatum hic sequentem (qui Cypriani perhibetur esse, easque cum reliquis Cypriani jam edendus) perlegerem, et saltem numeros (quos depravatos esse suspicatus est) examinarem: quid hac in re fecerim, paucis exponendum. Repertus olim est tractatus hic in bibliotheca Cottoniana manuscriptus, sed mendosus. Hunc reverendissimus Jacobus Usserius, nuper archiepiscopus Armachanus, exscribi curaverat;

30

suoque apographo suas de emendatione conjecturas calamo inseruit : indeque quem jam tractamus apographum nacti sumus. Hunc demum quem habemus apographum reverendus vir Thomas Gale, sacrae theologiae professor, cum Cottoniano illo codice contulit, et sicubi deviatum erat restituit; suis item adjectis stricturis aliquot, quibus vel emendationes insinuabat, vel phrases aliquot inibi quae cum Cypriani dictis alibi consentiunt, unde de auctore conjectura fieret. Illis ita ad me delatis, rem in eum fere quem vides ordinem feci. Putaram aliquando illas, sive Usserii, sive Galei, sive meos etiam de emendatione conjecturas, textui inserere, sed uncis inclusas; ipsiusque textus voculas, quae videbantur mutandae, alio charactere scribere, quo et manuscriptum fideliter exhiberem, et emendatio lectoris oculo foret obvia. Verum, mutato consilio, reverendo episcopo sic monente, qui totius operis editionem curat, quo pars haec caeteris sit conformis, textum emendatum, sive ex eorum sive ex nostris conjecturis id fieret, integrum apposui; conjectis ad calcem paginae, quae vel in manuscripto menda fuerant, vel censebantur, vel aliae erant de emendatione conjecturae quam quae in textu comparent. Numeris utitur hic codex solis Romanis (non item Indicis, Barbaricis vulgo dictis), habetque inter illos, litteram I superne notatam pro millo, et III, VIII, XXXX, LXXXX, pro quatuor, novem, quadraginta, nonaginta (pro quibus nunc fere scribi solent M, IV, IX, XL, XC): sicubi aliter factum est, id exscriptoris esse sentio, non autographi. Occurrunt quidem aliquoties in apographo nostro numeri Indici, 2, 3, 4, etc.: sed, inquisitione scrupulosius facta, id exscriptoris esse intelligo, et in autographo non inveniri; ut qui ea aetate qua scriptus censetur Cottonianus codex (sub finem noni a Christo saeculi), nondum apud Europeanos nostros in usu fuerant (sed saeculo saltem undecimo, aut serius); sed nec parentheses notae ibidem comparent; nescio an interstinctionum puncta: quae itaque ex iudicio nostro supplevi. Numeros qui passim erant mendosi et depravati, ex calculo restitui, et consultis S. Scripturae locis quo respiciebant. Alia menda graphica quamplurima, sive ut syntaxeos ratio postulabat, sive alias, ex conjectura supplevi;

A indicata tamen codicis ms. lectione, ut, si quis inde rectius conjecerit, id ipsi liberum foret. Atque haec sunt quae jam ante aliquot menses monenda duxi.

Postquam haec ita absolveramus, ipsique typothetae suos composuerant typos, mox prelo subjiciendos, spes facta est ex Remensi codice apographum hunc delatum iri. Monuit itaque reverendus episcopus prelum sufflaminandum, atque expectandum donec apportaretur ille apographus: quod post aliquot septimanas factum est, favore reverendi doctissimique viri P. Mabillon, ordinis Benedictini, cum hoc titulo: Cæcilii Cypriani de Pascha computus inchoat. et hoc praemisso lemma, Ex ms. C. Bibliothecae S. Remigii Rem. olim LXXI notato, nunc vero 133. Hunc nacti apographum, cum nostro contuli; reperique sic a nostro variantem ut in notis monemus; nec minus mendosum. Id saltem bene contigit ut non semper eodem loci mendosus fuerit uterque codex, sed nunc ex illo noster, nunc ille ex nostro corrigendus. Atque id porro quod plurimis in locis, quae ex conjecturis sive Usserii, sive Galei, sive nostris, emendaveram, codex hic confirmat. Quo casu, omissis conjecturis illis, auctoritatem hujus codicis inter variantes lectiones cito; nec conjecturas interpono, nisi cum uterque codex videtur vitiosus. Numerique, in hoc comparent soli Romani, quales in altero (sed 00 pro mille), non Indici, nec parentheses notae: atque interstinctionum nescio an ulla habita est in autographo ratio. Pro Calendis habetur Kl., quippe in veteri scriptione K pro Ca scribi solebat, ut krus pro carus, etc. In apographo altero habetur quidem Kal., sed ab exscriptore credo substitutum, qui non erat de singulis litterarum apicibus sollicitus, ipsa verba exhibere contentus; quod in utroque apographo contigisse suspicor. Litteris autem U, G, W, notas et conjecturas designo Usserii, Galei et nostras: litterisque C, R, codices Cottonianum et Rhemensem, saltem nostros inde descriptos apographos. Quae adhuc supersunt menda (supersunt enim) tuo, lector, arbitratui permitto, ipsumque sive de conjecturis nostris, sive de ipso opere, ejusve auctore, iudicium. Vale. Vicesimo secundo die julii, anno aerae Dionysianae, 1682.

INCIPIIT EXPOSITIO BISSEXTI.

ALITER,

CÆCILII CYPRIANI DE PASCHA COMPUTUS INCHOAT.

MULTO quidem non modico tempore ^a anxii fuimus et aestuantes, non in ^b secularibus, sed in sanctis et
· LECTIONES VARIANTES.

^a W. sic restituo, et suppleo fuimus. R. An. XII. C. Multa quidem tempore annorum aestuantes. G. Multi quidem

tempore antiquorum aestuabant.

^b C. R. saecul. et sic fere semper.

HENRICI DODWELLI NOTAE.

Expositio Bissexti. Verba Usserii apographo suo praefixa, Ex antiquo codice Cottoniano, Longebardicis litteris descripto, sub finem noni a Christo saeculi. Huic tractatui (depravatissime scripto) in ms. Cottoniano

divinis Scripturis quærentes invenire, quisnam ^a sit primus dies novi mensis, in quo mense præceptum est ^b Judæis in Ægypto ^c xiv luna immolare Pascha. ^d Annuit itaque sanctissimus qui id vidit, et invenimus. ^e Invenimus autem, per ipsius omnipotentis Dei Patris immensam bonitatem et justitiam, et Christi filii ejus Domini et Dei nostri ^f incomparabilem misericordiam, qui propter peccata nostra ^g obediens suo Patri, exposuit animam suam; cum

LECTIONES VARIANTES.

- ^a R. esset.
^b R. deest Judæis.
^c R. a quarta decima luna immolari.
^d W. sic restituo. C. annuit itaque sanctus sum qui dividet. R. annuit sanctus qui vidit et invenimus.
^e C. invenimus. * C. felicius.
^f R. incomparabili misericordia.
^g R. obaudiens.

- ^h R. discentibus suis.
ⁱ C. deest pignus.
^j R. spiritus ipse Dom.
^k C. deest alta.
^l R. manifesta
^m C. hæc, et sic aliquoties pro ac.
ⁿ C. cum simus. G. consensimus.

B

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

perperam adscriptus est hic titulus: Incipit Expositio Bissexti, anno Christi 243, scripto. Galeus, qui apographum cum codice Cottoniano contulit, ad ea verba perperam adscriptus, adnotat: *Manu tamen cœvæ, et litteris majusculis*. Michael Seneschallus, in sua *Triade Evangelica, seu Quæstione Triplici, de anno, mense et die Christi nati, baptizati et mortui*, Leodii edita, anno 1669, quæst. 3, cap. 2, memorat, ex Godofredo Wendelino, a Sirmondo Rhemis repertum, et Bucherio transmissum anno 1648, vetus ms. hoc titulo prænotatum: *Cæciliæ Cypriani de Pascha Computus*. Quem eundem nos esse cum hoc tractatu conjecimus, propter hæc verba quæ inde citat, *Jesus Christus Dominus et Salvator noster post annos 1579 (a primo Paschate Hebræorum in Ægypto) cum discentibus suis manducavit Pascha sexto idus aprilis, feria quinta, et passus est altera die, sexta feria*. Quæ hic infra occurrunt, parum mutata: quod, nati tandem apographum codicis Rhemensis, certo comperimus. Verum, hæc unica inspecta periocha, Seneschallus inde opus hoc S. Cypriano adjudicat, tum quia nemo hæctenus Sancto illi tale opus adscripsit, tum quia et cum discentibus suis, longe abest a solito Cypriani nitore, tum quia non erat Cyprianus qui tam pingues errores admitteret contra artem quam explicandam suscepisset. Ego hic vadem non spondeo. Sed, ad primum, si pseudepigraphus sit, at spurius certe non est et supposititius, sed antiquum esse liquet, et Cypriani ætate scriptum res ipsa docet: et, si Cypriano nemo adscripserit, neque cuiquam alio, quod sciam, adscripsit quispiam; sed in bibliothecis latuit, necdum editus, et a panesio forte observatus. Neque verum est, quod nemo tale opus Cypriano adscripserit: nam Paulus Diaconus id facit in Vita Cypriani: *Chronicam quoque valde utilem composuit*. Ad secundum, vox *discentibus* in nostro codice non habetur, neque hic, neque alio loco ubi in Rhemensi codice comparat, sed, ejus loco, *discipulis*. Quidquid neque tam barbara censebatur, ea ætate, vox *discentes*, hoc sensu, qui eam aliquoties (quod monet reverendus episcopus Oxoniensis) usurpaverit Tertullianus (quem maxime imitatus est Cyprianus et veneratus, Magistrum appellare solitus, referente Pamelio in Vita Cypriani), *De Patientia*, cap. iii: *Ille cui legiones Angelorum, si voluisset, uno dicto de caelis affuissent, ne unius quidem discentis gladium ultorem probavit; et de Præscript. cap. xxx: Adhuc in sæculo supersunt qui meminerint eorum, etiam proprii discentes et successores ipsorum, ne si posteriores negare possint*. De Baptismo, cap. ii, *Baptismus non exstat alius nisi postea Christi, qui tunc utique a discentibus dari non poterat*. Nitorem vero quod spectat, non mirum est si scriptis aliqui genuinis, a librariis harum rerum imperitis, mendose descriptis, multum nitoris decedat. Ad tertium vero, quod err-

verit assignando passioni Christi annum et diem qui rationibus astronomicis de ætate lunæ repugnet; non mirum est si Cypriano id contigerit ea ætate qua paucissimi erant, etiam ex sanctis Patribus, rerum astronomicarum ita periti quin labi possent. Pro Cypriano autem, hæc saltem faciunt, tum quod codex ms. satis vetustus hunc auctorem perhibet, neque alius perhibetur quispiam; tum quod vir cl. D. Gale peculiare aliquot phrasilogias hic observat quæ apud Cyprianum occurrunt alibi; tum denique quod monet reverendus episcopus Asaphensis Guilielmus Lloyd, harum rerum satis curiosus, cum plures fuerint sacrarum Scripturarum latine versiones, eam exacte sequitur hic auctor qua et Cyprianus usus est. Neque tamen ille Cyprianum concludit hujus auctorem esse, eo quod, sub finem operis, computum suum terminet ad annum Gordiani quintum, Arriano et Papo consulibus; qui annus est uno anno prior quam quo se Christianum professus est Cyprianus. Quod tamen fieri potest, cum historiarum et chronologiæ scriptores, non semper ad eum ipsum annum rem perducant quo ipsi scribunt, sed desinunt potius ad annum aliquanto superiorem. Quod hic minime mirum erit, si Pascha anni quinti Gordiani ultimum fuerit eo imperatore celebratum, ineunte (qui proximo anno secutus est) Philippo Arabe ante Pascha. Mirum potius esset si Cyprianus, alibi terrarum agens, consulum Romanorum meminerit eo ipso anno quo alibi scriberet. Sed et distincta illa, sub initium, Patris et Filii et Spiritus recordatio; passionis item et resurrectionis Christi die tertio, et salutis per eum consequendæ; et diserta agnitio gratiarum Spiritus sancti, pignoris instar collatarum, aliaque ejusmodi, satis redolent virum jam nuper ad Christianismum conversum, atque hæc præcipua Christianismi capita volentem distincte proferre. Ego interim nihil statuo: neque tanti res est ut simus de auctore admodum solliciti.

Æstuanes. Gal.: Cyprian. de laude Mart., nisi quod hæc æstuant, etc.

In sæcularibus. Gal.: Proterius episcopus ad Leonem PP. de ratione Paschatis, Patres (Nicaeni)..... computum statuerat, non juxta Judæorum nunc inductas.... actiones, neque secundum exteriorem putativam fictamque prudentiam, sed gratia Spiritus sancti instituit.

Sanctissimus. C. Sanctus sum qui dividet. Gal. Illud sum quod sequitur in ms. supra lineam scribitur, alia manu; et mendose pro sp. W. Neque id male, sed malum Sanctissimus; quia mox de Patre, Filio et Spiritu sancto distincte loquitur, et pro dividet, lego id vidit et; suppleoque cum codice R. invenimus, quod librarius, superfluum forte ratus quia geminum, omiserat.

nos in rem tam laboriosam; in qua re ^a non derelicti, sed potius ab ipso Deo ^b inspirati, volumus amantibus et ^c appetentibus studia divina, ostendere numquam posse Christianos a via veritatis errare, et tamquam ignorantes ^d quæ sit dies Paschæ, ^e post Judæos cæcos et hebetes ambulare. ^f Cumque a Deo nos evidenter incipiamus, ^g non tantum primum diem, ^h in quo in Ægypto agnus occisus est ostendere, sed ⁱ præteritū et futuri temporis dies Paschæ Judæorum et Christianorum demonstrare.

^j Incipiamus itaque, dilectissimi fratres, ab Exodi lectione: in qua lectione ^k recognoscimus ipsum Deum et Dominum ad Moysen et Aaron fratrem ejus ^l in terra Ægypti dixisse: « Mensis hic initium mensium primus erit vobis in mensibus anni. ^m Fare ad omnem synagogam filiorum ⁿ Israel, dicens: ^o Decimo ^p die mensis hujus accipiant sibi singuli per ^q domos tributum ovem per domum; et si exigui erunt in ^r domo ut non sint sufficientes ad ovem, assumet secum ^s vicinum proximum suum, per numerum animarum ^t suarum, singuli quod sufficiet sibi, ^u computabunt ^v in ovem immaculatam, ^w anniculum, perfectum, masculum, ^x ab agnis ^y ab hædis accipietis. Et erit vobis observatum usque ad quartum decimum diem mensis hujus, et ^z occident cum ^{aa} omne vulgus Synagogæ filiorum Israel ad vesperam; et ^{bb} accipient de sanguine, et ponent super duos postes et super ^{cc} limen in ^{dd} domibus, in quibus ^{ee} eum edent in ipsis: et edent carnes istas nocte assatas igni, azyma cum ^{ff} pigridis edent. Non edetis de eis ^{gg} crudum, neque coctum aqua, nisi assatum, caput

cum pedibus et interaneis, nihil derelinquetis ex eis in mane, et os non confringetis ab eo; quæ autem ^{hh} relicta fuerint de eo usque ⁱⁱ in mane, ^{jj} igni cremabuntur, ^{kk} ex intestinis ejus vorabitis, post suam occisionem. Sic autem comedetis eum: lumbi vestri præcincti, et caligæ vestre in pedibus vestris, ^{ll} et bacula vestra in manibus vestris, et edetis ^{mm} illud festinanter; Pascha est enim Domini. »

Præcepit igitur Deus per Moysen universæ synagogæ filiorum Israel in mense novo, qui est initium mensium, primus in mensibus anni, in quo habitu ederent Pascha quartadecima luna, ⁿⁿ ad hoc utique, ^{oo} ut et suam divinitatem erudentibus nobis in Christo manifestaret, et ^{pp} eorum latrocinium jam tunc ab initio sæculi demonstraret: ^{qq} et qui in Ægypto ad vesperam, id est in novissima sæculi ^{rr} tempora præcincti et calceati ^{ss} adversus ^{tt} Dei Agnum immaculatam, prima die Azymorum ad vesperam cum gladiis et fustibus exierunt; et ^{uu} universa quæ ab omnibus Prophetis ^{vv} Dei ^{xx} prædicta fuerant, in eum commiserunt. Et ideo ^{yy} qui jam non secundum imaginem, sicut ^{zz} illi, sed secundum veritatem, in commemorationem ^{aaa} Passionis Filii Dei, Pascha celebramus; nihil aliud in primis nisi mensem novum ^{bbb}, quissit, et unde incipiat, et ubi finiat, totis viribus fidei nostræ, diligenter requirere debemus. Et tunc inveniemus, nec ante, nec post ^{ccc} xiv lunam inventam posse, ab ipsis Judæis Pascha ^{ddd} observari.

Quod ipsum quidem evidenter ^{eee} incipiat nobis ostendere sancta et divina Geneseos Scriptura, dicens: « In principio fecit Deus cælum et terram. Terra

LECTIONES VARIANTES.

- ^a R. derelictis.
^b C. inspirati. U. inspirati. R. inspirati et illuminati
^c G. apparentibus. U. appetentibus. G. approbantibus, R. adpetentibus.
^d R. quod.
^e R. posuit.
^f C. et R. cum quando nos. U. onus. G. Cumque a Deo nos.
^g C. notandum.
^h R. quo Ægypto.
ⁱ R. et præterea futuri.
^j C. incipiamus, ergo itaque, et deest dilectissimi. R. Incipiamus itaque, dilectissimi fratres, ab Exodo delectione.
^k C. cognoscimus ipsum. R. recognoscimus ipsum Dominum nostrum.
^l R. hi terram.
^m C. Facere. G. loquere. R. Fare.
ⁿ R. Israel, et sic ubique.
^o C. decima.
^p C. domus.
^q C. domum.
^r C. vicinum et proximum.
^s R. deest suarum.
^t C. computet.
^u R. in quem ovem
^v R. perfectum, masculum, anniculum.
^w C. R. inserit erit vobis. W. redundat et videtur ex proxima linea huc transumptum.
^x R. et ab.
^y R. C. occidet.
^{aa} R. omnis.

- ^{bb} C. accipiant
^{cc} R. luminaria.
^{dd} C. domus.
^{ee} C. comeditis.
^{ff} R. amaritudine.
^{gg} R. crudam... coctam... assatam.
^{hh} R. derelicta.
ⁱⁱ C. deest in.
^{jj} C. igne.
^{kk} R. recte desunt ex intestinis ejus vorabitis post occisionem.
^{ll} C. deest et bacula vestra in manibus vestris.
^{mm} R. eum.
ⁿⁿ C. adhuc.
^{oo} C. deest ut.
^{pp} R. illorum.
^{qq} C. deest et qui in Ægypto ad vesperam.
^{rr} C. deest tempora.
^{ss} C. adversum,
^{tt} R. Agnum Dei.
^{uu} C. deest universa.
^{vv} R. deest Dei.
^{xx} R. prædicata.
^{yy} C. quia.
^{zz} R. illis et. C. prius.
^{aaa} C. deest passionis.
^{bbb} C. quæ. R. qui.
^{ccc} R. quartadecima luna inventa.
^{ddd} C. observare.
^{eee} R. incipiet.

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Immaculatam, etc. G. sic Cyprianus alibi, immaculatam, anniculum, perfectum, lib. II, adv. Jud.
 Cum pigridis. G. ἐν τῇ περὶ τῶν, Cyprian. ut supra.
 Ex intestinis ejus vorabitis post occisionem. G. Unde

hæc?

Secundum imaginem. G. Cyprian. ad Demetrianum, Quod ante occiso agno præcedit in imagine, impletur in Christo, secula veritate.

autem erat invisibilis et incomposita, et tenebræ erant ^A super abyssum, et Spiritus Dei superferebatur super ^a aquas. Et dixit Deus : Fiat lux ; et facta est lux, et vidit Deus lucem quia bona est. Et divisit Deus inter lucem et ^b inter tenebras. Et vocavit Deus lucem diem, et tenebras ^c vocavit noctem. Et ^d facta est vespera et factum est mane dies unus. »

^e Referendo igitur et insinuando nobis sancta Scriptura ipsum Dominum divisisse inter lucem et ^f inter tenebras, id est inter diem et noctem, evidenter ^g ostendit hunc esse primum diem et ^h sequentem ejus noctem ; inter quos omnium ⁱ artifex æqualiter, hoc est irreprehensibiliter divisit.

^j Qui nunc comprehenditur esse VIII kl. apr. a quo die computantes aliqui ex nobis qui priores voluerunt hunc mensem novum ostendere, et ipso XIV ^B luna inventa dies Paschæ secundum Judæos demonstrare ; dixerunt eundem mensem ab ^k id. martii incipere et in diem id. apr. consummare ; et sic impegerunt. Ac propterea ipsos dies ^l XXX quamvis

recte dividerint in ^m XI et XIX : undecim ⁿ scilicet in communi anno retrorsum computantes, et ad idus martii pervenientes, ^o decem et novem in priorem illum annum quo embolismus incurrit immittentes, et usque ad idus april. devenientes. In hoc erraverunt, ut dixi, cum vere primum diem novi mensis comprehendere non potuerunt. Quæ res sic modo vere ostensa demonstrabitur, cum in ipso Pinace a nobis composito, nullus annus fallere invenietur.

Volentes igitur hunc mensem vero ostendere, unde incipiat et ubi finiat, revertamur ad Genesim, quæ retulit nobis ipsum ^r Deum ^q divisisse inter primum diem et primam noctem. Unde recognoscimus, ^r et inter secundum et ^s inter tertium diem et noctem, neminem alium nisi ipsum ^t Deum divisisse, et sic ^u a quarta die hoc officium soli et lunæ injunxisse. Ipsa sunt enim duo luminaria ^v majora, de quibus ^x ait Deus : « Fiant luminaria in firmamento cœli ^y sicut appareant super terram, et dividant inter diem et noctem ; et sint ^z in signis, in tem-

LECTIONES VARIANTES.

- ^a C. aquam.
^b C. deest inter.
^c C. deest vocavit.
^d C. factum est vespere,
^e C. Referendum, et deest igitur.
^f R. deest inter
^g R. ostendimus.
^h C. sequente ejus nocte.
ⁱ C. perperam inserit nocte inter quos omnium die.
^j C. in hunc. G. is nunc. R. qui nunc, etc., sed codex C. totam periocham multo aliter habet, ut in notis subjectis.
^k R. idus.
^l R. XXX gen. quamvis
^m R. in XI et X et IX.

- ⁿ W. sic rescribo. R. sciunt et in.
^o R. X et IX.
^p R. Dominum.
^q C. dividisse.
^r C. deest cl.
^s C. deest inter.
^t R. Dominum.
^u R. a quarto die hoc officium soli et lunæ illuxisse.
^v C. deest majora.
^x R. Dominus dixit.
^y C. sicut pariant, U. pareant, G. sicut appareant, R. ita ut luceant.
^z C. in signis, et in diebus et in mensibus et in temporibus et in annis.

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Qui nunc comprehenditur esse. W. Codex C. totam ^C hanc periocham multo aliter habet, et calculum plane (aliorum) alium : In hunc (lego *Is nunc*) comprehenditur esse XI kal. apr. A quo die putantes (lego computantes) aliqui ex nobis qui priores (lego priores) voluerunt hunc mensem novum ostendere. Dixerunt enim eundem mensem ab VIII id. martii incipere, et in die non. april. consummare : Hac (lego Ac) propterea ipsos dies XXIX. Revertamur ad Genesim, etc. Dnas itaque opiniones rejicit hic auctor, quærentium (ante illum) initium primi mensis : alteram in codice R, quam, ut prolixius expositam, in textum recipimus ; alteram in codice C, quam in notis exhibemus. Illi quos notat codex R existimasse videntur lunam cum sole quarto mundi die creatam, quasi quartamdecimam ; ut fuerit, eo exeunte, et ineunte die secundo, plenilunium, quam vocant lunam quintamdecimam, et quidem in ipso æquinoctio ; adeoque, die primo, fuerit undecima : et propterea, annum mundi reputantes incipere a die primo, triginta dies, quibus mensem plenum constare volunt, in duas partes distribuunt, dierum XI et dierum XIX : ut, finito anni lunaris mense duodecimo (hoc est diebus CCCLIV), foret, pro novilunio primi mensis (in anno solari communi, qui XI diebus longior est quam communis lunaris) vel repedandum diebus XI : vel, facto embolismo mensis decimi tertii dierum XXX, procedendum diebus XIX. Quam distributionem dierum XXX, auctor hic non improbat, sed improbat quem ipsi fecerant delectum diei in anno solari, quo mundum die primo, adeoque lunam fuisse conditam die quarto, autumabant. Reputabant enim diem illum primum, quo mundus crearetur,

VIII kal. aprilis, hoc est martii diem XXV, quo die ut luna foret undecima, mensem quasi incepisse reputabant ab idibus martii, hoc est martii die XV, adeoque, cum fuerit dierum XXX, idibus aprilis, qui est aprilis dies XIII, terminari, adeoque lunam decimam quartam, V kl. apr., hoc est martii die XXVIII, quo crearetur luna. Illi vero quos notat codex C, primum illum mundi diem reputabant XI kl. april., hoc est martii diem XXII : mensennque illum primum dierum XXXIX, incepisse quidem VIII id. martii, hoc est martii die VIII ; et terminari ipsis nonis aprilis, hoc est aprilis die V : ut decimaquarta fuerit luna, XII kl. apr., hoc est martii die XXI ; fueritque primus ille mundi dies plenilunium, seu luna decima quinta. Et quidem cum his sentire videtur codex C in paragrapho *Posthæc enim breviter dicam* (qui hic in notis sequitur), ubi dicitur *Hebræos nunquam fecisse Pascha ante XII kl. aprilis*, quod eo die luna nata VIII id. martii decima quarta fuerit. Quamquam ne hic sibi constans est codex ille, quippe mox dicit, *lunam, quarta feria, in æquinoctium, VIII kl. apr. decimanquintam factam esse*, quod proprius accedit ad priorem opinionem dicentium lunam eo die factam quartamdecimam. Sed codex R, et quidem codex C, in sequentibus, rejicit etiam hanc opinionem, assignando primum diem quo Pascha celebrari possit (luna decimaquarta) XVI kl. aprilis, hoc est martii diem XVII ; ejus itaque novilunium, seu prima luna, fuerit IV non. martii, qui est martii dies IV. Quam opinionem in sequentibus statiminare satagit : ut dubium non sit codicem C ibidem depravatum esse.

poribus, et in diebus, et in annis; et sint in splendo-
re in ^a firmamento cœli, ^b ita ut luceant super
^c terram. Et sic est factum. Et fecit Deus duo lumi-
naria majora, luminare majus, initium diei; et lumi-
nare minus, initium noctis, etc. Hæc sunt autem
duo luminaria, quæ non tantum hoc officium acce-
perunt, ut dividant inter diem et noctem; sed et
ut sint in signis et in temporibus et in diebus et
in annis.

^d Propter hoc ergo Hebræi tunc qui digni fuerunt,
^e Spiritu Dei edocti, ^f singulos quoque annos secun-
dum lunæ cursum computaverunt. Et, ut ad cursum
solis occurrerent inter sexdecim annos, mensis pri-
mi ^g dies XXX, in duas partes, non æqualiter sed
secundum rationem diviserunt; sicut superius dixi-
mus nostros antecessores quidem, secundum He-
bræos, recte divisisse ^h in XI et XIX; diem autem
primum mensis primi non comprehendisse et ideo
errasse. Qui dies primus novi mensis secundum
cursum lunæ duodecies decrescentis recognoscitur
ⁱ XVI kl. april. In quo talis, eadem hora,
inventæ est luna, qualis ante annum fuit V kl. april.
facta. Cujus anni dies Hebræi numerant ^j CCCLIV
usque in XVII kl. aprilis. Qui autem secundum
cursum solis computant, post undecim dies et
^k quartam diei, VI kl. april. suppletis diebus CCCLXV
et ^l quarta diei, annum consummasse inveniunt, et
sic primum diem novi mensis venturi V kl. april.

ostendunt. Ac propterea quatuor quadrantes quadri-
ennii in unum diem redigentes, quinto quoque anno,
non V kl. apr., sed ^m V kl. mart. immittunt, ne
ⁿ primo diei mensis novi superventuri integrum diem
immittant, et hunc totum ordinem quem Hebræi prio-
res, et ante ipsam Romam conditam, certa ratione as-
secenti sunt, subvertant. Annus igitur Hebræorum, in
XII menses divisus facit mensem XXIX S.; similiter
et Romanorum in ^o duodecim quoque partibus, fa-
cit ^p mensem XXX S. Ergo inter XXIX S. et ^q
XXX S. interest quæ intelliguntur esse ho-
ræ XI et ^r quarta horæ. In quibus XI horis et ^s
quarta horæ prior ambulavit sol quando factus est
initium diei. Sic autem et luna initium noctis lieri
repromissa, non oportuit eam post occasum solis fieri,
et sic in cœlo videri, quoniam debebat a ^t pri-
ma die videri et prosequi, ^u cum quo tam magnum
officium fuerat adepta. Hoc est igitur quod per sin-
gulos menses, reparata quintadecima luna, proce-
ditur a sole. Et ideo per annum plus ambulare inve-
nitur sol XI dies et quartam partem diei. Et sic lu-
na quæ quarta feria V kl. apr. ^v quintadecima fuerat
facta, inventa est suppleto primo anno XXVI ^x qu.
V kl. apr. Item secundo anno, adjectis XI diebus
et ^y qu. inventa est VII S., V kl. apr. Tertio anno
XVIII ^z dod. V kl. April. Quarto anno XXX, V kl.
apr. Quinto anno XI ^{aa} qu. Sexto anno XXII
S. Septimo anno III ^{ab} dod. Octavo autem anno

LECTIONES VARIANTES.

- ^a R. solidamento,
^b C. sic ut.
^c C. terram, etc. *omissis sequentibus.*
^d W. hanc totam periocham multo aliter habet codex C, C
in notis subjectis.
^e R. spiritum.
^f R. in cœlis quoque.
^g R. diei.
^h XI et IX, *lege in XI et X et IX.*
ⁱ R. XVII.
^j CCLVII.
^k R. IV quartum.
^l W. suppleo quartâ diei, propter et quod adhuc superest.

- ^m R. quintum kl. mart. immittuntur.
ⁿ R. primi.
^o R. XII decimæ, quæ, *lege XII-decim. quoque.*
^p R. menses
^q R. XXXI.
^r R. quartum.
^s R. quartum.
^t W. *malim primo, propter cum quo quod sequitur.*
^u R. quum.
^v R. XV decima.
^x W. *suppleo quæ exciderant qu. pro quadrante, et dod. pro dodrante, propter VII S. et XXII S. quæ adhuc comparant.*

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Propter hoc. W. Hanc item periocham multo aliter
habet codex C, atque ad VIII kl. apr. id accom-
modat, quod codex R. ad V kl. apr. Nempe sic, *Post-*
*hæc enim brevier dicam; quod Hebræi tunc qui dig-
ni fuerunt, Spiritu Dei edocti singulos quoque annos*
secundum cursum lunæ (supple. computaverunt), num-
quam fecerunt Pascha ante XII kal. apr. Quæ luna
nata in VIII id. mart. XIV est in XI (lege XII) kal.
apr. Cum quo tum magnum officium fuerat adepta. Hoc
est itaque quod per singulos menses reparata XV luna
præceditur (lege proceditur) a sole; et ideo per an-
num plus ambulare invenitur sol XI dies et quartam
partem diei. Et sic luna quæ in quarta feria in æqui-
noctium, VIII kal. apr. XV fuerat facta, inventa est,
suppleto primo anno XXVI, VIII kal. apr. Idem (lege
item) secundo anno, subtractis decem et novem inventa
est VII. Tertio anno XVIII. Quarto XXX. Quinto XI.
Sexto XXII. Septimo III. Octavo autem anno inventa
est XV, qualis in principio in firmamentum cœli fuerat
posita VIII kal. apr. IV feria. De quibus sic adnotat
Galeus: Posthæc enim omnia brevier dicam, quod
numquam factum est Pascha apud Judeos ante XII kal.
apr. quæ luna nata in VIII id. mart. XIV est in XI (lege
XII) kal. apr. Obs. Hæc ex disputatione Murini
episcopi Alexandrini de Ratione Paschali. Quis sit

Murinus, nescio. Simul cum hoc scriptore (Cypria-
no) habetur in codice Cottoniano, et manu plane
eandem exaratur. Laudat Josephum qui primus con-
scripsit circulum X et IX annorum, Anastasium,
Theophilum, Cyrillum, Dionysium exiguum, et Victo-
rinum qui scripsit Hilario pape, urbis Romæ episcopo.

Facit mensem, XXIX. W. Suppleo quæ videtur
excidisse S. notam semissis, et ut mox post XXX;
nam 354 per 12 divisi, dant 29 cum semisse; item-
que 365 et quarta, per 12 divisi dant 30 cum semisse
proxime; ut fuerit Hebræorum mensis dierum XXXIX
cum semisse; et Romanorum mensis, dierum XXX
cum semisse, fere; ut legendum sit XXXIX S, item
XXX S; et mox Ergo inter XXXIX S et XXX S, etc.

Horæ XI et quarta horæ. W. Non hoc intelligen-
dum est de incremento totius mensis; nam horæ XI
cum quadrante, pro numero mensium, duodecies
sumptæ non conficiunt totidem dies; sed pro incre-
mento mensis dimidii, quantum aereverit ab initio
mensis ad plenilunium; nempe ut jam in plenilunio
(peracto mense dimidio) tantumdem sol processerit,
seu prior ambulaverit, hoc est, plus temporis impen-
derit in suo mense dimidio peragrandum, quam in suo
luna: quod vicies et quater sumptum (tot utique
sunt in anno semimeuses) conficiet totidem dies;

inventā est XV, V kal. apr., qualis in principio fuerat facta.

Ilac itaque ^a ratione non sua sed Dei sapientia instructi, ^b Hebræi circa cursum ^c lunarem, ^d juxta regulam primam Græcorum, more Ægyptiorum, et non secundum epactas lunares, non potuerunt ^e errare. Et ideo, quando primum in Ægypto, pridie ^f iduum aprilium, secunda feria, XIV luna, immolaverunt Pascha; suppleto primo anno, ^g iterum non potuerunt ^h II id. apr. celebrare Pascha, ⁱ quoniam non i XIVa, sed XXVa ^k ab eis inventa est luna. ^l Itaque quærentes ^m XIV, necesse habebant ⁿ immissis ^o XVIII diebus ^p II kl. maii invenire XIV ^q lunam. Sed, ne secundo mense inciperent agere Pascha, ^r et non primo mense, qui est a ^s XVI kl. april. usque in XVII kl. maias, de XXV diebus lune ^t retrorsum computantes, id est XI dies ipsius lune deducetes, invenerunt, ^u XIV luna et sexta feria, ^v kl. apr., qui fuit annus communis et primus. Secundo anno item communi,

LECTIONES VARIANTES.

^a C. facta.

^b C. deest Hebræi.

^c R. lunæ.

^d R. deest juxta regulam primam Græcorum, more Ægyptiorum, et non secundum Epactas lunares.

^e C. errasse.

^f R. idus Apr.

^g R. eorum.

^h R. pridie idus Apr.

ⁱ C. quo.

^j R. XIV decima.

^k R. inventa est ab eis.

^l C. ita.

^m R. XIV decimam.

ⁿ C. deest immissis.

^o C. recte XVIII. R. XIX.

^p C. III kal. maii, R. pridie kl. maias.

^q R. deest lunam.

^r C. deest et non primo mense, qui est a XVI kl. apr. usque in XVII kl. maias de XXV diebus lune.

^s R. XIII.

^t C. sed retrorsum (lege, non antrorsum, sed retrorsum).

^u R. XIV dec.

A ^x XII kal. apr. III feria. Tertio autem anno ^y non retrorsum computantes, ne excederent XVI kal. apr., qui est dies primus mensis primi, ^z et in mensem XII præteriti anni inciderent, aliter computaverunt. Hic enim fuit annus, in quo non ^{aa} XIX, sed deducto uno, ^{bb} XVIII dies eos immittere oportebat. Quis autem hic unus ^{cc} de XIX qui deductus dies, decem per Dei gratiam. Primo enim ^{dd} tempore, quando in Ægypto observata est Pascha, fuit ipso anno debitum, quadrans: primo anno sequente, factum est semis: secundo anno adjecto, factum est dodrans: tertio autem anno factum est as: tertius igitur annus in Pinace, in quo ^{ee} modo bissextus et embolismus invenitur. In quo anno Pascha, XIV luna, VI id. apr. et II feria ^{ff} fuisse ostenditur. B Quarto anno, communi, V kal. april. feria VI. Item quinto anno communi, ^{gg} XIV luna, XVI kal. ^{hh} april. feria III. ⁱⁱ Sexto anno, embolismus, non. april. feria II. Septimo anno, ^{jj} bissext. ^{kk} IX kal. apr. feria VI. Octavo anno embolismus, pridie

^y R. ipsis kl.

^x R. XI. kl.

^y C. Tertio autem anno, in Pinace, in quo bissextum et embolismus invenitur etc. omittis aliquot versibus intermediis.

^z R. et in mense XII dec. præteriti anni inciderat.

^{aa} R. nono X.

^{bb} R. XIX octo.

^{cc} R. XIX nove quid deducitur.

^{dd} W. sic suppleo quod mancum est in R. Primo enim tempore quando in Ægypto observata est Pascha fuit ipso anno debitum. Secundo anno adjecto factum est, quarto autem anno factum est as (exidentibus inter alia notis quadrantis, semissis, et dodrantis). Tertius est igitur annus in Pinaxe, in quo, etc.

C ^{ee} C. Bissextum, et deest modo.

^{ff} C. deest fuisse.

^{gg} R. deest XIV luna.

^{hh} C. deest April.

ⁱⁱ C. deest sexto anno, embolismus, non. apr. feria II. Septimo anno, bissext. IX kl. apr. feria VI.

^{jj} R. Bissextum sed communi.

^{kk} R. Embolismo II id.

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

nempe dies XI cum quadrante, quanto scilicet solaris annus, superat lunarem.

Circa cursum lunarem. G. Observa igitur cursum lunarem, juxta regulam primam Græcorum, more Ægyptiorum et non secundum epactas.

Immissis XVIII diebus, II kal. maii. W. Codex R. habet XVIII, ideo forte quia mensis embolimus dierum XXX solet esse, adeoque prorsum sumendi dies XIX; sed non ita primus mensis novi anni, quod librario forte in causa fuerit cur XVIII pro XVIII hic poneret, ut alibi fieri solet ubi est embolismus: sed omnino legendum XVIII, cum codice C. Nam dies XIX, post pridie id. april. immissi extenderent, non ad prid. kal., sed ad ipsas kal. maii, quod itaque substituendum hic erit, si illic retineatur XIX. Similiter cum codex C. immissis diebus XVIII, habet III kal. maii, legendum II kal. vel pridie. kal.

Sed ne secundo mense. W. Codex C. habet, Sed ne secundo mense inciperent agere Pascha (suppleo non antrorsum) sed retrorsum computantes, id est dies ipsius lune deducetes, invenerunt XIV luna et sexta feria kal. apr. Quæ satis elara sunt, et quantum dictu sufficit. Sed codex R. interpolatione forte facta, rem fusius, sic habet: Sed ne secundo mense inciperent agere Pascha, et non primo mense, qui est a XIII kal. maias, de XXV diebus lune (quot nempe habuit prid. id.

apr.) retrorsum computantes, id est undecim dies ipsius lune deducetes, invenerunt XIV dec. (illud dec. redundat) et sexta feria, ipsis kal. apr. Quæ constare non possunt; nam a XIII kal. apr. ad XVII kal. maii non sunt (ne quidem inclusis utrisque extremis) nisi dies XVII. Sed omnino legendum est a XVI kal. apr.

Primo enim tempore. Locum hunc, qui in codice C. plane deest, in R. mancus est; utcumque supplevi. Sensus hic est: Cum annus solaris dierum 365, cum quadrante, superet communem lunarem dierum 354, diebus 11 cum quadrante; in solari primo communi, dierum 365, deest quadrans diei; anno secundo, propter similem defectum, deerit semissis; in tertio, dodrans; qui, cum simili quadrante, in anno quarto, complet assen, hoc est diem integrum; qui itaque anno illi quarto insertus, annum facit, bissextilem dictum, dierum 366; propter VI kal. martii bis positum. Quo fit, ut V kal. martii, singulique hunc diem sequentes, uno die serius contingant quam si illa non facta fuerit intercalatio. Quapropter, quæ pro communi anno lunari, facienda erat, in communi anno solari, repetitio dierum XI, jam facienda est, anno bissextili, dierum XII, propter annum solare jam XII diebus excurrentem: contra verò, promotio pro anno embolimo, alias dierum XIX, jam facienda erit dierum XVIII.

idus april. feria V. ^a Ecce itaque, quomodo superius computavimus quod ^b post annos octo, V kal. apr. iterum inventa est XV a luna. Sic ^c post annos octo, pridie idus apr. inventa ^d est XIV luna ^e et feria non secunda quomodo ante, sed quinta est inventa. Et ideo ^f XIV lunam, eodem pinace, ^g non per octo annos, sed per annos sedecim, ad diem suum primum redire ostendimus; et ^h in eo bissexti annos ⁱ secundum cursum solis sine errore ignorantium notavimus. Qui et ipse ^j XVI annis suppletis licet ad ^k certum diem suum. ^l inmisso embolismo, tum XIV luna occurrit ^m tamen ad secundam feriam non occurrit, sed ad primam. Sic ⁿque secunda sedecennitas ^o suppleta occurrit ad septimam feriam. ^pTertia vero, feria sexta. Quarta autem, feria quinta. Quinta ^qsedecennitas, ^r feria quarta. Sexta ^s sedecennitas, ^t feria quarta. ^u Septima autem, cum suppleverit an-

nos CXII, revertitur ad ^v II id. apr. et ^w invenitur ^x luna XIV, et feria II.

Illi ergo sunt anni ^y CXII in quibus gyantes, et a ^z primo die Paschæ observato in Ægypto annos computantes, usque ad Christum ^{aa} pervenimus, et diem passionis ^{ab} et resurrectionis ejus ostendimus.

^{bb} Prius est tamen ut reliquos annos octo pinacis, demonstremus, usque in octavum enim computavimus. Nono itaque anno ^{cc} communi, XIV luna, et II feria occurrit kal. apr. Item, decimo ^{ad} anno communi, XII kal. apr. sexta feria. Undecimo anno, ^{ee} bissextus et embolismus, VI id. apr. ^{ff} quinta feria. Duodecimo anno communi, ^{gg} V kal. Apr. secunda feria. ^{hh} Tertiodecimo anno item communi ⁱⁱ XVI kal. apr. ^{jj} sexta feria. Quartodecimo ^{kk} anno, ^{ll} embolismus non. apr. quinta feria. ^{mm} Quintodecimo anno bissext. communi, XIV kal. apr. secunda fe-

LECTIONES VARIANTES.

- ^a C. Et cætaque.
^b R. deest post. C. post, anno octavo, VIII kal. apr., quod est suo calculo, supra a nobis recensito, conforme.
^c C. post, anno octavo, II id.
^d C. deest est.
^e R. sed feria non secunda, sed quinta, omisso quomodo ante. C. deest non et ante.
^f W. sic suppleo. C. non hunc eodem pinacem. R. hunc eundem pinacem.
^g C. non per VIII sed decima diem, pro sed sedecim ad diem.
^h R. ideo.
ⁱ C. deest secundum cursum solis.
^j R. XVI dec. annus suppletus. C. XVI ann. suppletus.
^k R. cælum.
^l R. C. in embol.
^m R. C. deest tamen ad II feriam non occurrit. R. tamen ad secunda feria non occurrit sed ad prima.
ⁿ C. supplet occurrat.
^o C. deest Tertiæ vero feria VI, Quarta autem feria V.
^p R. sedecennitas ostendit fer.
^q deest feria IV sexta sedecennitas.
^r R. decennitas.

- ^s R. septimplum tempus cum impleverit annus.
^t R. pridie idus.
^u C. venit.
^v R. luna quartadecima et secunda feria.
^w C. deest CXII in. R. gyantis, et ad diem primum Paschæ observatæ in Ægypto computantes annos.
^x C. deest a.
^y C. pervenimus.
^{aa} C. deest et resurrectionis.
^{ab} C. primo ut reliquos annos VIII pinaces.
^{cc} R. commune.
^{dd} R. deest anno.
^{ee} C. bissextum et embolismo. R. bissextum et embolismus.
^{ff} C. IV.
^{gg} R. quintam kl.
^{hh} R. XIV.
ⁱⁱ R. XIII.
^{jj} R. feria sexta.
^{kk} R. deest anno.
^{ll} C. embolismo.
^{mm} R. XII anno bis sextum nonum kal. apr. secunda feria.

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Superius computavimus. Usserius, pro computavimus, substituendum innuit *computavimus* (et sic aliquoties), et quidem ea ætate, *compotus* et *compotista*, etc. dici solebant pro *computus*, *computista*, etc.

Et ideo. Poterat, secundum hanc hypothesin, pinacem instituisse per octonos annos, quoniam in annis octo luna XIV redit ad eundem calenda-

rii diem, licet non eandem feriam, et ne quidem post annos sedecim ad eandem feriam redit: sed maluit per sedecim annos computare (*sedecennitatem* vocat; mallem, *sedecennium*); ideo forsitan quia, post sedecim annos, ad feriam proximæ antecessentem redit, quod post octo annos non fit: pinacem ipsum, qui perierat, hic restituimus ad auctoris mentem.

PINAX.

Pascha XIV luna.		Feria.						
Caput in Ægypto.	II id. Apr.	II	I	VII	VI	V	IV	III
Communis	I kal. Apr.	VI	V	IV	III	II	I	VII
Communis	II XII kl. Apr.	III	II	I	VII	VI	V	IV
Bissext. Emb.	III VI id. Apr.	II	I	VII	VI	V	IV	III
Communis	IV V kl. Apr.	VI	V	IV	III	II	I	VII
Communis	V XVI kl. Apr.	III	II	I	VII	VI	V	IV
Embol.	VI non. Apr.	II	I	VII	VI	V	IV	III
Bissext.	VII IX kl. Apr.	VI	V	IV	III	II	I	VII
Embol.	VIII II id. Apr.	V	IV	III	II	I	VII	VI
Communis	IX kl. Apr.	II	I	VII	VI	V	IV	III
Communis	X XII kl. Apr.	VI	V	IV	III	II	I	VII
Biss. Emb.	XI VI id. Apr.	V	IV	III	II	I	VII	VI
Communis	XII V kl. Apr.	II	I	VII	VI	V	IV	III
Communis	XIII XVI kl. Apr.	VI	V	IV	III	II	I	VII
Embol.	XIV non. Apr.	V	IV	III	II	I	VII	VI
Bissext.	XV IX kl. Apr.	II	I	VII	VI	V	IV	III
Embol.	XVI II id. Apr.	I	VII	VI	V	IV	III	II
Sedecennitas		I	II	III	IV	V	VI	VII

Dies dominicus proximesequens, est Pascha Christianorum.

ria. Sextodecimo anno, facto embolismo, inventa A est^a iterum ad caput, id est in primo versu, luna^b XIV, et prima feria, pridie id. April. in quo die diximus Judæos in Ægypto^c primum observasse Pascha.

Unde usque ad Jesum filium Nave, d^d annis XLI suppletis, immolaverunt filii Israel Pascha kal. Apr. e sabbato. Ezechias autem f ab exitu ex Ægypto usque g in primum annum regni sui, post annos h DCCCLXVII, celebravit Pascha VI id. apr. i IV feria. Item Josias duodevicesimo anno regni sui, post annos i DCCCCLXX immolavit Pascha k XII kal. aprilis, feria II. l Esdras autem m eo tempore n quo suppletæ sunt o septem hebdomadæ, p a templo restituto et perfecto et q restituta civitate Hierusalem, post annos r i CXIV, sacrificavit Pascha B XII kal. apr. sabbato. Sed et ipse Jesus Dominus et Salvator noster, post annos l i DLXXIII u cum discipulis suis manducavit Pascha v VI id. april. V feria: et passus est altera die, x V id. april. VI feria.

Hic est Christus Jesus qui, secundum carnem, Abraham fuit filius; in cujus mysterio, y centenario patri natus Isaac super humeros suos portavit lignum: ut ex z eo demonstraretur, aa et adversarios expugnari, et credentes salutem consequi per lignum, id est per bh crucis signum. Ipse est Abraham, cui dixit Deus: « In semine tuo benedicentur cc omnes nationes terræ. » Numquid ergo dd aliquis in Isaac misericordiam consequitur? Non; sed ee omnis homo credens in Christo ff benedicetur. Et ideo Abraham, quia gg a Deo Domino dictus est propheta, cum hh manifeste sciret, in sacramento Christi, centenario sibi ii natum filium, qui post diem tertium mortem evacuavit, et illum fortem ij et inimicum nostrum vinxit: kk deinde numeravit universos vernaculos suos CCCXVIII, id est pro centenaria generatione triplicavit C, et fecit τ signum crucis, quibus adjunxit m nomen Jesu, et adversarios expugnavit, et filium fratris sui Loth de ll captivitate eorum liberavit. Et merito ipse Dominus et magister noster dicebat Judæis: « mm Si filii Abraham essetis, facta

LECTIONES VARIANTES.

- a C. igitur.
- b C. XVII et infra II id. April.
- c R. primo.
- d C. anni XLI suppleti.
- e R. sabbatis.
- f W. sic suppleo. C. R. ab Ægypto,
- g R. ad.
- h R. DCCCLXVIII.
- i C. III.
- j R. DCCCLXX.
- k C. XVII.
- l R. Hesdra.
- m C. eodem.
- n C. quod suppleti sunt hebdomada a tempore est.
- o W. sic emendo. R. VI.
- p R. deest a.
- q R. civitatem restitutam.
- r R. CC DLXXVIII, sed CC est pro ∞.
- s C. deest et.
- t C. i DLXXIV, excidente V.
- u U. i DLXXIX. R. CC DLXXVIX, cum discentibus suis.

- v C. manifesto mendo, IX kal.
- x C. VIII kal.
- y C. deest centenario.
- z C. eodem monstr.
- aa C. adversario sexu repugnari.
- bb R. crucis τ in signum.
- cc R. inserit in te.
- dd R. Aliqui.
- ee C. omnes.
- ff C. benedicentur.
- gg R. de Domino.
- hh C. manifesta.
- ii R. nato filio.
- jj C. deest et.
- kk W. sic suppleo, quod in mss. manum est. C. deinde numeravit universos vernaculos suos, centenaria generatione triplicavit et fecit signum crucis quibus adjunxit nomine Jesu. R. denumeravit universos vernas suos, et propter centenariam nativitatem triplicavit centum et fecit signum τ quibus et adjecit XVIII in nomine huius.
- ll C. servitute lib.
- mm R. si filii Abraham estis, facta patris vestri facite.

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Pascha kal. Nempe tertiæ sedecennitatis anno nono.

Pascha VI. Nempe, post integrum pinacem (annorum 112) septies transactum (seu annos 784), anno octavi pinacis 85, hoc est sextæ sedecennitatis anno tertio.

Pascha XII. Nempe post 8 pinaces, anno 74 sequentis, seu quintæ sedecennitatis anno decimo.

Pascha XII. Nempe, post pinaces 9, anno 106 sequentis, hoc est ultimæ sedecennitatis anno decimo. Numerat autem, ut infra patet, ab Exodo ad captivitatem Jeconix annos 995; hinc ad edictum Cyri, annos 70; hinc ad finem septem hebdomadam, 49; qui fiunt 1114.

Sed et ipse Jesus. G. Locus laudatus a Bucherio.

Pascha VI. Nempe, post pinaces 14, anno 11 sequentis. Estque locus hic, sed depravatus, quem citat, ex Bucherio, Seneschallus: qui confirmat calculi correctionem, quam ante posueram. Nempe Usserius jam ante, pro i DLXXIV (ubi V exciderat), restituerat 1579, quod ex annorum omnium computatione, infra sequente, faciendum constat: indeque ex

pinace, diem restitueram, ut vides. Quam correctionem confirmat codex R.

Suos CCCXVIII. Locus hic in utroque codice mancus est, adeoque obscurus; sed ad hunc sensum restituendum esse, ex sequentibus liquet; nempe cum Abraham adversarios expugnavit et liberavit amicos (Gen. xiv), numeravit vernaculos, hoc est famulos suos CCCXVIII. Quo contineri sentit hic auctor hæc mysteria prophetica; nimirum, per C centenarii notam, signari, Abraham centenario natum iri filium Isaac; quam litteram triplicavit (CCC) pro centenariis tribus prout tribus diebus iter fecit immolans Isaac (Christi typus), qui et gestavit lignum, id est crucis signum; estque signum crucis τ littera græca, notans numerum CCC. Sed præter hos trecentos, adjungit porro XVIII, hoc est, litteris græcis, ιη, quibus signari putat, utpote litteris initialibus, Ιησοῦς, nomen Jesu. Adeoque, sicut per Abraham famulos CCCXVIII, liberatus est Loth, ita per τ ιη (quibus idem numerus signatur), id est per signum crucis et nomen Jesu, liberatus est Isaac, mortemque evacuavit seu evitavit illo die tertio. Quæ omnia non tam Isaac ultimo spectant, in quo misericordiam consequitur nemo, sed, ejus ille typus erat, Jesum Christum semen Abraham dictum.

Abrahæ faceretur. ^a At illi itaque qui hæc a Christo audierunt non ^b Abrahæ sed diaboli facta iniqua facere elegerunt. ^c Ac propterea, Gentes, ^d facti estis filii Abrahæ, facta patris sui Abrahæ facientes, cum signo crucis et nomine Jesu, quotidianis diebus adversus angelos apostatas pugnantes, sermone Dei armati, qui de captivitate Satane liberat homines. Ipse est Abraham qui LXXV annorum credidit vocatus; et quamvis ^e multos, id est tamquam stellas cæli, filios ^f habere ab ipso Deo ^g sit prædictus; ^h tamen per unicum filium ejus, ejus imaginem portabat ille agnus immaculatus in Ægypto occisus, et ipse protoplastus Adam et omnis homo credens misericordiam ⁱ a Deo est consecutus.

Denique revertamur ad Exodum, id est ad diem ^j Paschæ primum, et exinde per ordinem dinumeremus ^k annos usque ad Christum. In quibus annis invenimus nobis magna et ^l admiranda sacramenta demonstrari. ^m Dinumerantes itaque ⁿ, ut dixi, per ordinem, ^o a die quo exierunt ex Ægypto usque ad diem quo oportebat eos exire de ^p eremo, anni XL: exeuntes autem de eremo et introeuntes ^q ut possiderent a ^r Deo ^s sibi repromissam terram, ^t a Jesu filio Nave usque ad ^u Samuelem, judicem et Dei ^v sacerdotem, secundum Pauli B. Apostoli sermonem, qui, spiritu ^x Dei edoctus, retulit eos ^y implevisse annos ^z CCCCL. Ipse est Samuel, qui ^{aa} ex præcepto Dei unxit Saul ^{bb} in

regem qui prior regnavit in populo Judæorum annis ^{cc} XL. Post quem ^{dd} regnavit David annis ^{ee} XL et VI mensibus. Salomon, ^{ff} filius ejus, annis XL. Roboam annis ^{gg} XVII. ^{hh} Abia annis III. ⁱⁱ Asa annis XLI. ^{jj} Josaphat annis ^{kk} XXV. Joram annis VIII. ^{ll} Ochosias anno I. ^{mm} Athalias annis VIII. Joas ⁿⁿ annis XL. Amasias annis XXIX. Ozias annis ^{oo} LII. ^{pp} Joathas annis XVI. Achaz annis XVI. Ezechias annis XXIX. Manasses annis LV. Amos annis II. Josias annis ^{qq} XXXI. ^{rr} Joachaz mensibus ^{ss} III. ^{tt} Joacim annis XI. ^{uu} Item Joacim, filius ejus, qui et ^{vv} Jeconias dictus est, diebus centum. ^{xx} Fiunt in se anni Regum ^{yy} DV. Ab Exodo autem DCCCCLXXXV. Et capta est Judea a rege ^{zz} Nabuchodonosor, qui, transigrato Jeconia ^{aaa} in Babyloniam, constituit in Hierusalem ^{bbb} Sedeciam regem Juda, quem ^{ccc} post XI annos expugnavit, et filios ejus ante oculos ipsius interfecit; et sic ipsam ^{ddd} Sedeciam orbavit, et vinctum eum in Babyloniam duci jussit, et in molendino constituit, ubi et mortuus est. ^{eee} Et tunc adimpletum est de eo quod ^{fff} dictum est a Domino per Ezechielum Prophetam: ^{ggg} Extendam ^{hhh} retiam meam super eum, et comprehendetur in conelusione, et adducam eum in Babylonem ⁱⁱⁱ in terra Chaldeorum et istam terram non videbit, et illic morietur. ^j Similiter et ^{jjj} Hieremias propheta de eo et universo populo ejus prophetavit, dicens: ^k Hæc di-

LECTIONES VARIANTES.

- ^a C. Et.
^b C. Abraham.
^c C. Hæc.
^d W. sic suppleo. C. facti estis patris sue Abrahæ facientes, cum signum crucis et nomine Jesu, sermone Dei armati, quotidianis diebus adversus angelos apostatas pugnantes qui de capt. R. facta patris sui Abrahæ facientes cum signum crucis et nomen hominis quotidianis diebus adversus angelos apostaticos expugnantes, sermone Dei armati, de captivitate Satane liberant homines.
^e R. in multos.
^f C. Abrahæ.
^g C. det.
^h C. tam.
ⁱ C. deest a Deo.
^j C. Pascha I exiit.
^k C. deest annos.
^l R. admirabilia.
^m C. numerantes.
ⁿ R. deest ut dixi.
^o R. de.
^p R. heremo bis.
^q R. et possidentes.
^r R. Domino.
^s C. sive repromissam.
^t R. ab hominis.
^u R. Samuel.
^v C. levitam.
^x R. Domini.
^y R. implese.
^z C. CCCCL.
^{aa} R. jussu.
^{bb} C. in regni qui orsu regnavit in populum.
^{cc} C. XXX.

- ^{dd} C. deest regnavit.
^{ee} C. annis XLVI. R. annis XL, mensibus VI.
^{ff} R. deest filius ejus.
^{gg} R. XVI.
^{hh} R. Abias.
ⁱⁱ R. Asa annis XV.
^{jj} R. Josafat.
^{kk} C. XLV.
^{ll} C. Ozias.
^{mm} W. sic restituo. C. et R. Godolias annis VIII.
ⁿⁿ C. XI.
^{oo} C. XLII.
^{pp} C. Joacham.
^{qq} R. XXI.
^{rr} R. Joachas.
^{ss} C. IV.
^{tt} R. Joachim.
^{uu} R. deest item.
^{vv} C. Jeconia.
^{xx} R. hi sunt anni DCCCCLXXXV, omissis reliquis.
^{yy} C. DCV, sed calculus postulat DV.
^{zz} R. Nabuchonosor.
^{aaa} C. Babyloniam.
^{bbb} R. Sedechiam.
^{ccc} R. per.
^{ddd} R. Sedechiam inorbavit.
^{eee} R. deest et.
^{fff} R. dixerat Dominus.
^{ggg} R. et ext.
^{hhh} Sic uterque codex.
ⁱⁱⁱ R. et in.
^{jjj} R. Jeremias, et deest propheta.

D

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Annis VIII. Retineo Athalias (quam Godoliam vocat uterque codex) annos 8 (ut ut nunc 6, nunc 7, memorentur II Chron. 22, 12 et 23, 1 et 24, 1 et alibi), quoniam hoc exigere videtur hujus calculus; atque alii chronologi saltem 7 numerant; et uterque codex consentit. ¹

Ab Exodo autem DCCCCLXXXV. Numeros, passim

vitiosos, restituiimus ex S. Scripture locis, quos respiciunt. Atque, sic emendati, exhibent (quem ille vult) numerum 995. Numeratis, scilicet, Davidis 6 mensibus, et Joachazi tribus, et Jeconie tribus mensibus cum decem diebus (pro quibus poni hic 100 dies) pro uno anno integro.

cit Dominus : Sic tradam ^a regem Juda, et principes ^b ejus, et residuos ^c in Hierusalem, qui derelicti sunt in terram istam, et eos qui ^d habitant in ^e Egypto; et dabo eos in ^e dispersionem in omnia regna terræ, et in opprobrium, et in parabolam, et in odium, et in execrationem, ^f in omni loco quo eos expulero; et ^g immittam in eos famem, et mortem, et gladium, donec deficiant a terra quam dedi eis.)

^h Undecimo itaque anno Sedeciae ⁱ suppleti sunt ab Exodo ⁱ anni mille et sex. Et tunc populus Judæorum, qui legem non observaverat, sed potius contra voluntatem Dei filios suos idolis immolaverat, et ipse captivus ^k agitur; et civitas eorum quæ synagoga ^l portaverat typum succensa ab adversariis ^m eradicatur; et templum illud quod in mysterio Adæ fuerat fabricatum, et ipsum a fundamentis ⁿ subvertitur, et ad planum redigitur. Et sic nobis ^o qui in novissimis diebus credere prævidebamur, magnum, ut dixi, sacramentum demonstrabatur. Etenim, ^p si meruerat ipse populus et civitas exterminari, ^q quid templum Dei ^r admiserat ut hoc pateretur? nisi quia vere constat ^s id factum, ut ^t dixi, in mysterio ejus qui prior ^u legem Dei transgressus est, et fuit pater omnium peccatorum: et ^v ideo non ^x solum Adæ oportebat ^y subveniri, sed et omnibus peccatoribus qui filii ^z fidei Abraham futuri prævidebantur, merito et ipsi civitati et templo priusquam ^{aa} subverteretur, post annos LXX restituto, reponitabatur. Et hoc erat quod jam ^{bb} tunc ab initio seculi in Abraham patrem fidei demonstrabatur: qui cum suppleret ^c die

nativitatis suæ annos LXX, non potuit de terra sua exire, nisi in ^{cc} signo Pentateuchi, ejus universa mandata populus Israel non erat observaturus,

Adjicerentur et anni V, et sic credens Deo, ^{dd} reputaretur ei ad justitiam. Ille est itaque Abraham de quo superius diximus, quod LXXV annorum ^{ee} crediderit vocatus. Ad quos LXXV annos adjicitur unus annus, et fiunt LXXVI. Quis autem hic qui adjicitur ^{ff} annus? Ille scilicet qui de semine ejus agnus anniculus ^{gg} immaculatus est dictus. ^{hh} Igitur, de mille et sex deducamus LXXVI, ei remaneant anni DCCCCXXX; quibus suppletis, Adam functus est ⁱⁱ vita.

Post hæc autem demonstremus captivitatis tempus, annorum LXX. Suppletis enim ab Exodo usque ad Jechoniam ^{jj} annis DCCCCCLXXXV, adjiciamus ^{kk} XI Sedeciae, qui anni undecim in corpore LXX annorum computantur. ^{ll} Quo autem modo videamus.

Ex quo capta est ^{mm} Hierusalem, ipse ⁿⁿ Sedecias, ^{oo} ut diximus, annis XI. ^{pp} Post quem Nabuchodonosor, qui cum in terra Chaldæorum vincitum duxit, ^{qq} annis XXV. ^{rr} Ulemaradan, annis ^{ss} XII. ^{tt} Balthasar annis IV. Et Darius ^{uu} Cyri filius, annis XVIII. ^{vv} Fiunt in se anni LXX. Et sic Cyrus ^{xx} suscepit regnum Medorum et Persarum.

Ipse est Cyrus cujus in principio regni, cum thesauris ^{yy} domus Dei, reversus est populus ^{zz} Judæorum in terra sua. ^{aaa} Ex qua tempore oportet nos hebdomadas computare. ^{bbb} De quibus Angelum Dei meminimus ^{ccc} Danieli dixisse: «LXX^{ddd} hebdomades breviate sunt super populum tuum et super civitatem illam sanctam, ut ^{eee} consummetur peccatum, ^{fff} et ut signentur peccata et ^{ggg} deleatur injustitia, et expientur injustitiæ, et ^{hhh} ut reducat justitia æterna, et ut signetur visio et ⁱⁱⁱ prophetia, et ut ungueatur Sanctum sanctorum. Et cognosces et intelliges ab exitu sermonis, ut ^{jjj} respondeatur et ut ^{kkk} ædificetur Hieru-

sa.

LECTIONES VARIANTES.

- ^a R. addit Sedechiam.
- ^b C. deest ejus.
- ^c R. deest in.
- ^d C. inhabitant in.
- ^e R. dissipationem.
- ^f C. et in locum ubi.
- ^g R. mittam.
- ^h R. XI itaque annis suppleti sunt Ezechiae ab Exodo anni ⁱⁱ VI ut et.
- ⁱ C. Suppletæ.
- ^j C. deest anni.
- ^k C. agetur.
- ^l R. portabat.
- ^m R. traditur.
- ⁿ C. subvertetur ad planum redigetur.
- ^o C. deest qui.
- ^p C. sic.
- ^q C. quod.
- ^r C. amiserat.
- ^s W. sic restituo. Uterque codex, eum.
- ^t H. dixit.
- ^u C. legis.
- ^v C. odio.
- ^x R. solo.
- ^y C. subvenire.
- ^z C. deest fidei.
- ^{aa} C. subverterentur.
- ^{bb} C. deest tunc.
- ^{cc} R. similitudine.
- ^{dd} R. deputaretur ei justitia.
- ^{ee} C. credens.
- ^{ff} R. unus.
- ^{gg} C. Immolatus est. Dictus.
- ^{hh} R. legitur ^{oo} VI.
- ⁱⁱ C. vitam.
- ^{jj} C. anni.
- ^{kk} C. XL, et deest Sedechiæ.
- ^{ll} C. Qui.
- ^{mm} R. Hierusalem, et sic sæpe.
- ⁿⁿ R. Sedechias, et sic semper. C. semper Sedecias.
- ^{oo} R. deest ut diximus.
- ^{pp} C. Cujus post mortem postquam Nab.
- ^{qq} C. anni.
- ^{rr} R. vitæ Marodati.
- ^{ss} R. XI.
- ^{tt} C. Baldasar.
- ^{uu} R. Asiriæ.
- ^{vv} R. sunt.
- ^{xx} C. suscipit.
- ^{yy} R. deest domus.
- ^{zz} R. deest Judæorum.
- ^{aaa} C. Ex ipso enim.
- ^{bbb} R. De ipsius enim.
- ^{ccc} R. Danielo.
- ^{ddd} C. hebdomadæ.
- ^{eee} R. consumetur.
- ^{fff} C. deest et ut signentur peccata, et mox et expientur injustitiæ.
- ^{ggg} R. deleantur injustitiæ.
- ^{hhh} C. deest ut.
- ⁱⁱⁱ C. prophetiæ, et sanctus sanctorum.
- ^{jjj} R. responderetur.
- ^{kkk} C. ædificaretur.

D

salem usque ad Christum ducem, ^a hebdomades VII A et hebdomades ^b LXII; ^c et convertetur et ædificabitur platea et murus, et exinanientur tempora: et post hebdomadas has ^d LXII, disperibit unctio, et iudicium non est in eo: et civitatem et illud sanctum corrumpet eum illo duce qui veniet, et exidentur in cataclysmo, et usque ad finem belli brevati ^e exterminii. ^f Et ^g confirmabit testamentum multis hebdomas una: ^h et in dimidio hebdomadis auferetur meum sacrificium et libatio, ⁱ et super i illum sanctum ^k execratio vastationum, et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super hanc vastationem.

«Et ^l confirmabit, inquit, testamentum multis hebdomas una.» Hæc est ^m ergo hebdomas una quam segregavit Angelus de ⁿ LXX, et posuit in novissima sæculi tempora. Quam hebdomadam recognoscimus habere annis septem: in quibus oportet primo Enoch et Eliam venire, et per ^o suam prophetiam magnæ multitudini Evangelium, id est novum testamentum, confirmare. ^p Sic etenim audivimus Angelum ^q Danieli dixisse: «^r Confirmabit testamentum multis hebdomas una. Et in dimidio, inquit, hebdomadis auferetur meum sacrificium et libatio.» Dimidium autem hebdomadis, tempus et tempora et dimidium temporis ostendit; quod est triennium et menses sex; ^s qui sunt dies, secundum ^t Apocalypsin, mille CCLX. In quibus diebus ille Antichristus magnam faciet vastationem: et ideo tunc nemo Christianorum poterit Deo sacrificium offerre, quoniam ipse ^u nequissimus incipiet in templo Dei ^v sedere, C et ignorantibus ^z se Deum affirmare: quem oportet Jesum ^y Dominum et Salvatorem nostrum spiritu oris sui interficere, et præsentia adventus sui evacuare, et in ipso mundum consummare, sicut scriptum est.

«Et super illud sanctum execratio ^z vastationum, et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur ^{aa} super hanc vastationem.» ^{bb} Post hæc revertamur ad VII, et sic ad ^{cc} LXII hebdomadas. Quæ septem hebdomadæ continent annos XLIX; quibus suppletis, illo in tempore et Hierusalem restituta cognoscerebatur, et platea per medium ejus ædificata considerabatur, murus in circuitu civitatis ipsius erectus, illa omnia quæ intus erant fortiter ^{dd} tuebatur. In qua civitate templum illud quod in ^{ee} similitudine Adæ fuerat destructum; in ^{ff} nomine ejus iterum ^{gg} per XLVI annos est ædificatum, et in ^{hh} sacramento Spiritus sancti oleo est unctum; quomodo ab Angelo fuerat dictum. Ut ⁱⁱ consummetur visio et ^{jj} prophetia et ^{kk} ungeatur ^{ll} sanctum sanctorum. ^{mm} Ipsum autem fuit sanctum sanctorum in imaginem hominis ⁿⁿ unctum, quod cum ipsa civitate, ^{oo} pro infidelitate Judæorum ab ipso Domino nostro iterum temporibus Vespasiani est exterminatum. ^{pp} Sic fuerat enim in eodem capitulo quod exponimus scriptum, «et post ^{qq} LXII hebdomadas ^{rr} disperibit unctio, et iudicium non est in eo, et civitatem et illud sanctum corrumpet eum illo duce qui veniet, ^{ss} et exidentur ^{tt} in cataclysmo, ^{uu} et usque ad finem belli brevati ^{vv} exterminii. Exciduntur, ^{xx} inquit, in cataclysmo.» De quibus hoc ^{yy} dixit? Utique de ipsis Judæis, qui, post adventum Christi, ^{zz} in illa ^{aaa} obsidione et ^{bbb} expugnatione Vespasiani excisi et ejecti sunt de civitate sua, in quam non redeunt nec ^{ccc} in ipsa sine belli brevati. ^{ddd} Quod est autem ^{eee} hoc bellum brevatum? nisi Antichristi regnum quod exurgere habet contra populum Christianorum. ^{fff} Ipsi sunt dies de quibus ait ^{ggg} Dominus in Evangelio: «Et nisi abbreviati essent dies illi, non liberaretur omnis caro.»

LECTIONES VARIANTES.

- ^a C. hebdomadas.
^b W. sic restituo. C. et R. LXXII, et sic aliquoties.
^c C. deest et convertetur et ædificabitur platea, et murus; et exinanientur tempora, et post hebdomadas has LXII.
^d R. LXXII.
^e C. et exterminii.
^f R. sed.
^g C. confirmavit.
^h C. et dimidia hebdomadas.
ⁱ C. deest et.
^j R. illud.
^k C. ab initio.
^l C. confirmavit.
^m C. hebdomada, et deest ergo.
ⁿ R. DCLXX.
^o C. eorum.
^p C. sicut aud.
^q R. Danielo. C. a Daniele.
^r C. et confirmavit.
^s R. quis dies.
^t R. Apocalypsi in.
^u R. Antichristus.
^v R. consedere.
^x R. Dominum se affirm.
^y C. Christum et.
^z C. vastationis.
^{aa} C. et super.
^{bb} R. Post hoc.
^{cc} R. LXXII. C. LXX et duas.

- ^{dd} R. tuebantur.
^{ee} C. similitudinem.
^{ff} C. omine.
^{gg} C. deest per XLV annos est ædificatum.
^{hh} C. sacramentum.
ⁱⁱ C. consummaretur.
^{jj} C. prophetiæ. R. propheta.
^{kk} R. ungeatur.
^{ll} C. sanctus.
^{mm} Sic rescribo, sed C. et R. ipsud.
ⁿⁿ C. victum.
^{oo} W. sic scribo. C. cum. R. per.
^{pp} C. quomodo et fuerat in eunde capitulo quem exposuimus. R. quem exponimus. W. rescribo quod.
^{qq} R. LXXII. C. LXX et una.
^{rr} C. peribit.
^{ss} C. deest et.
^{tt} C. deest in.
^{uu} C. deest et.
^{vv} R. ex terminis.
^{xx} R. in quid in cataclysmo diluvii.
^{yy} R. dicitur.
^{zz} C. deest in.
^{aaa} C. ob seditione.
^{bbb} R. pugnatione.
^{ccc} C. deest in.
^{ddd} R. Quod autem et in hoc.
^{eee} C. deest hoc.
^{fff} C. Ipsæ.
^{ggg} R. Deus.

Restitutum est ^a ergo templum in nomine proto-
 lasti, qui dictus est Adam, sient ^b superius dixi-
 tus, ^c annis XLVI. Sic autem ostenditur in nomine
 adam: cum apud Græcos prima littera nominis ejus
 dicatur alpha *α*, secunda autem delta ^c *δέλτα*,
 tertium alpha *α*, quarta *μυ* *τεσσαράκοντα*, ^f et sit num-
 erus sex et quadraginta. Qui numerus annorum sic
 comprehenditur. Cum ^h a die illo quo reversus est
 in terra sua Judæorum populus, regnavit Cyrus
 Persarum annis XXXI: post quem ⁱ Cambyses an-
 nis IX, et impleti sunt XXXX. Post annos au-
 tem XL, regnat ⁱ Smerdis Magnus mensibus ^k sep-
 tem; qui menses a nobis non computantur; ^l quare?
 quoniam in septimo mense Cyri fundamenta templi
ⁿ posuerunt, ⁿ et exinde usque ad annum secundum
 Darii opus ^o in eo non ^p confecerunt. Tunc prophe-
 tant Aggæus et Zacharias; per quos exhortatus est
 eos Dominus, et unanimes accesserunt, et in qua-
 driennio residuum opus templi consummaverunt.
 Quod ipsum quidem in primo libro ^q Esdræ mani-
 feste demonstratur, quod sexto anno Darii templum
 Dei ^r sit per omnia consummatum. Ad XL adji-
 ciamus ^s Darii VI, et fiunt XL et VI. Quibus annis
 adjecti sunt tres in mysterio passionis et resurrec-
 tionis Christi, et impleta est ^t hebdomada septima.
 Et tunc ^u platea et templum et murus et ipsa civi-
 tas, quadragesimo et nono anno suppleto, per om-
 nia perfecta et ^v munita demonstrabatur. Sed hoc
 totum opus in sacramento Ecclesie periciebatur.

Denique videamus quid ipsi XLIX anni significant.
 Non sine causa enim Deus voluit in septem ^x heb-
 domadibus tam magnum, id est ^y propheticum opus
^z consummari. Hoc autem ^{aa} modo ^{bb} propheticum
 fuisse ^{cc} intelligitur: cum de XLIX annis, in no-
 mine Jesu Christi, decem et octo ^{dd} segregantur, et
 remanent XXXI: quibus suppletis, Christus Jesus
 propter credentium salutem passus est et resurrexit,
 et per semetipsum omnia perfecta ostendit; et tem-

plum quod non humanis sed suis sacris manibus,
^{ee} secundum imperium Patris sui, ^{ff} formavit, non olco
 sed spiritu Dei unxit; et civitatem, id est Ecclesiam,
 lapidibus sanctificatis ædificavit, et in ipsa ^{gg} plateam
 constituit. Platea autem est via recta ^{hh} et plana, in
 qua ambulantes perveniunt ad vitam æternam. Huic
 civitati fortem et inexpugnabilem murum, id est
 sanctum nomen suum, constituit: per quod nomen
 omnes adversarios pedibus ejus subjicit. ⁱⁱ Ecce,
 Dei gratia, quam præclara et admirabilia ^{jj} nobis
 ostensa sunt per annos XLIX. Qui ^{kk} anni e con-
 trario infidelibus, et persecutionem servis Dei fa-
 cientibus, magnam demonstrant superventuram ca-
 lamitatem. ^{ll} Qua autem ratione videamus. Ille
^{mm} enim mundus in quo justus et injusti ⁿⁿ ab initio sæ-
 culi conversantur, sex diebus est consummatus; qui-
 bus suppletis, benedictus est dies septimus; ^{oo} ille
 scilicet superventurus sabbati æterni. In his itaque
 diebus ab initio, non tantum diabolo et angelis
^{pp} ejus, sed et omnibus peccatoribus a Deo ignis est
 praparatus. In cujus flamma uri ille Finæus dives
^{qq} ab ipso Dei Filio est demonstratus. Hic est ^{rr} ge-
 hennæ ignis; in cujus ^{ss} similitudine caminus im-
 perio regis septies tantum incensus per XL et IX
 cubita ^{tt} excrevit, et adversarios Ananiæ, Azariæ
 et Misabel consumpsit, et ^{uu} ipsos tres pueros a
 Dei Filio protectos (in mysterio nostro qui sumus ter-
 tium genus ^{vv} hominum), non vexavit, ^{xx} supple-
 tis itaque XLIX annis, post ^{yy} LXX captivita-
 tis, facti sunt anni ^{zz} CXIX. Qui CXIX anni con-
 junguntur illis qui ab Exodo usque ad Jeconiam
 computati sunt anni DCCCCXCV, et fiunt in se anni
 usque ad Hierusalem restitutam, suppleta septima
 septimana, ^{aaa} anni I CXIII.

Septima ^{bbb} autem septimana suppleta, necesse est
 nos ad ^{ccc} LXII ^{ddd} hebdomades ^{eee} converti: quæ
 continent annos CCCXXXIV. Quibus suppletis
 oportuit Christum secundum carnem nasci. De quo

LECTIONES VARIANTES.

- ^a R. igitur.
^b R. supra.
^c R. post annos XXX et VI.
^d R. dicitur a alfania, secunda autem delta, tesseres
 tertia, iterum alfania, et quarta mi tessera conta.
^e C. *τίσσαρα*.
^f R. sic.
^g R. comprehenditur.
^h R. adjecto illo.
ⁱ Meabesses.
^j Sic rescribo. R. Zmeridius. C. Hysmerius.
^k C. VI.
^l C. *deest* quare?
^m R. posuerat.
ⁿ C. eum.
^o R. *deest* in.
^p R. fecerat.
^q R. Hiesdræ.
^r R. per omnia sit.
^s R. *deest* Darii.
^t C. hebdomades.
^u C. plateas.
^v R. protecta.
^x R. hebdomadas.
^y R. perfectum.
^z R. consummari, et sic sæpe.
^{aa} C. *deest* modo.
^{bb} R. perfectum.

- ^{cc} R. igitur.
^{dd} R. congregantur.
^{ee} R. ob imperio.
^{ff} R. plasmavit.
^{gg} R. *deest* plateam constituit.
^{hh} R. *deest* et plana.
ⁱⁱ R. et ecce.
^{jj} C. *inserit* nobilia.
^{kk} C. animæ cont.
^{ll} C. quia autem rationem.
^{mm} R. etenim.
ⁿⁿ R. habitatione.
^{oo} C. illi scil. R. ille.
^{pp} R. erit.
^{qq} C. ab initio, et *deest* Finæus.
^{rr} C. Gehenna.
^{ss} C. similitudinem.
^{tt} R. exercuit.
^{uu} C. ipsos .. puerus... protectus, et *deest* a.
^{vv} C. *deest* hominum.
^{xx} C. impletis.
^{yy} C. captivitatem.
^{zz} R. CXIV.
^{aaa} C. *deest* anni.
^{bbb} C. *deest* autem.
^{ccc} C. LXXII.
^{ddd} hebdomas.
^{eee} C. reverti.

nus secundum ^a cursum solis. CCC autem apud Græcos ^b per unam litteram notantur quæ dicitur ^c tau, et manifeste demonstrat omnibus ^d tau crucis signum. ^e Ecce iterum jam vere credamus quod V kl. april. secundum carnem natus sit Christus : in quo die probavimus solem factum.

Debemus ostendere ^f et id ipsum non fuisse ^g vacuum, sed ^h in salutem nostram fuisse præcostensum. In die enim quarto quando factus est sol, ipso die et luna facta est XV, ⁱ altero autem die fuit XVI, tertio vero XVII : et sic plasmatus est Adam de terra, qui per suam inobedientiam non tantum sibi sed et nobis accesserat mortem : i quam mortem Dominus noster Jesus conculcans, passus est luna XV ; et requievit in corde terræ XVI ; tertio autem die, luna XVII inventa, ^k reversus est ab inferis, de terræ ^l fundamentis ; et sic ipsi Adæ et omnibus credentibus in se restituit vitam æternam. Quomodo ^m ergo per cursum solis ⁿ signum tau et tempus passionis demonstratum est sic et per cursum lune tertius dies resurrectionis ejus evidenter ostensus est. A die enim ⁿ primo in quo facta est luna quintadecima,

exinde per dies ^o XV visa est in cœlo ; sextodecimo autem die, sicut in anno XVI imperii Tiberii Caesaris, velut mortua non ^p est ab hominibus visa ; similiter ^q et XVII ^r die non est visa : ^s duodevigesimo autem, in ^t similitudine et in nomine ipsius Jesu, et ipsa post ^u tertiam diem ad vesperam restituta resurrexit, et nostram omnium resurrectionem futuram ad vesperam, id est ^v in novissima sæculi hora ^x demonstravit.

Ecce igitur ^y quanta nobis dies nativitatis Domini ostendit ! qui ^z nativitatis dies ab Exodo repertus est, ^{aa} ut diximus, post annos I DXLVIII. Quos annos ^{bb} ab Exodo sic vere a nobis collectos ^{cc} ostendimus, cum elipsorum annorum rationem non esse vacuum demonstramus. ^{dd} Dominus enim sanctus et divinus, ut ostenderet nobis quoniam futurorum est præscius, et in ipsis annis manifestavit tempus in quo oportebat ^{ee} a Filio ejus aquam quæ abluit peccata, XV anno imperii Tiberii Caesaris, sanctificari. Et ideo, quomodo Abraham quando expugnare voluit ^{ff} eos qui Loth filium fratris ejus captivum ^{gg} duxerunt, ^{hh} numerabat vernaculos suos primum XVIII in nomine

LECTIONES VARIANTES.

- ^a R. deest cursum.
^b R. pro una littera.
^c C. τ Tau crucis signum, et man.
^d R. crucem signum.
^e C. deest Ecce iterum jam vere credamus quod V kl. April. secundum carnem natus sit Christus : in quo die probavimus solem factum.
^f C. deest et id.
^g C. unicum.
^h R. deest in.
ⁱ C. quæ altero die.
^j R. iniquam quam.
^k C. ascendit ab.
^l R. autem.
^m R. cursum temporis passionis.
ⁿ C. plurimo.
^o R. XII.
^p C. deest est.

- ^q C. deest et.
^r R. deest die.
^s R. XVIII.
^t C. similitudinem et in nomen.
^u R. tertium.
^v R. deest in.
^x R. monstravit.
^y C. quis tanta nobis ostendit dies nat. Dom.
^z C. deest nativitatis.
^{aa} R. post annos, ut diximus.
^{bb} R. deest ab Exodo.
^{cc} C. ostendimus.
^{dd} C. ostendit qui futurorum est præscius.
^{ee} C. Filium ejus aqua.
^{ff} R. deest eos.
^{gg} R. duxerat.
^{hh} R. numeravit vernas suos primo CCCXVIII

C

W. CHRONOLOGIÆ SYNOPSIS.

Anni ab Exodo.		Reges.		Restauratio templi.	
In Eremo	40	Saul	40 ¹ / ₂	Nomen Adæ	^a 1
Judices	430	David	40 ¹ / ₂		^b 4
Reges ad Jechoniam	503	Solomon	40		^c 1
		Roboam	17		^d 40
Ad captam Judæam	993	Abia	3		
Sedecias	41	Asa	41		46
Ad conflagrationem urbis et templi	1006	Josaphat	23		
		Joram	8		
		Ochozias	1		
		Godolias	8		
		Joas	40		
		Anasias	29		
		Ozias	52		
		Joathas	16		
		Achas	16		
		Ezechias	29		
		Manasses	53		
		Amon	2		
		Josias	31		
		Joachaz	0 ¹ / ₂		
		Joachim	11 ¹ / ₂		
		Jechonias	0 ¹ / ₂		
Ab Exodo ad Captivitatem	993				
Captivitas	70				
Septem hebdomades	49				
Ad templum restauratum	1114				
Duo et sexaginta hebdomades	434				
Ad Christum natum	1518				
Christi vita	31				
Ad passionem	1579				
Ad Gordiani quintum	213				
Summa omnium	1791				

Septem hebdomades.

Cyrus	31
Cambyses	9
Smerdis	0
Darius (II et IV)	6
Restauratio templi	46
Mysterium passionis	3
	49
C. Centenarius triplicatus, ccc.	300
Reliqui xviij	18
Vernæ Abrahamæ	518

^τ signum crucis
^{ιγ} nomen Jesu.

Jesu; et ^a alios propter centenariam generationem, A in sacramento trium dierum ^b triplicans, numeravit CCC, et fecit ^c τ tau signum crucis: ita et nos de ^d i DLXVIII annis, quindecies centenos deducamus, et remanent XLVIII: ex quibus in nomine Jesu ^e sublati XVIII, inventi sunt anni XXX: quibus suppletis, Dominus Jesus a nativitate sua baptizatus est a Joanne anno quintodecimo imperii Tiberii Caesaris: cujus anno sextodecimo passus est et resurrexit. Adjiciamus ergo iterum ad summam annos XXXI, et sunt in se omnes ab Exodo usque ad passionem anni ^f i DLXXXIX. A quo tempore, id est a passione, usque ad annum quintum ^g Gordiani ^h, Arriano et Papae consulibus, suppleti sunt anni ⁱ CCXV. Ab Exodo autem omnes anni i i DCCXCIII.

LECTIONES VARIANTES.

- ^a C. alium.
^b C. replicans.
^c R. τ signum τ .
^d C. in.
^e R. sublati.
^f W. Sic restituo ex calculo; C. i. DLXXXVIII. R. DLXXXIV.
^g R. Gordianum.
^h C. Arrian et Papae Consuu, lego consulatu.
ⁱ R. CCXX.

- B ⁱ W. sic restituo. C. i. DCCXCVIII. R. i. DCCXCIX.
^k R. per septem sedecennitates pervenientes, invenimus.
^l W. suppleo ad.
^m W. suppleo ex ultero codice pervenientes.
ⁿ R. IX kl. apr. feria sexta.
^o R. octavo.
^p C. deest invenire volentes.
^q C. hac.
^r C. deest et.

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

Arriano et Papae consulibus. W. Ad hunc annum, qui est æræ vulgaris 243, perducitur calculus. Quo anno Cyprianus nondum se Christianum professus perhibetur; sed uno aut altero anno serius. An autem eo anno scriptus fuerit hic tractatus quo terminatur calculus, non liquet. Ut a Cypriano, nondum Christiano, tunc scriberetur, haud putandum est. Si itaque hunc habeat auctorem, serius aliquanto scriptum fuisse, postquam ille factus est Christianus, dicendum erit. Et quidem raro accidit ut chronicorum scriptores ad eum ipsum annum quo scribunt res perducant, sed ad annum aliquem insigniorem, paulo præteritum. Quod et hic factum esse videtur, nimirum ad annum Gordiani imperatoris ultimum. Quippe cujus annus quintus desinit et sextus incipit, anno consulatus Arriani et Papi. Annoque sexto inchoato, sed non perfecto, ante aliud Pascha, a Philippo Arabe, qui successit, occisus est; et quidem, referente Julio Capitolino, eisdem adhuc, Arriano et Papae consulibus.

Suppleti sunt anni CCXV. W. in hoc numero variant codices: codex C. habet CCXV, et quidem rectius. Cum enim uterque mortem Christi assignet anno Tiberii XVI, qui est æræ vulgaris Dionysianæ, annus 29, inde ad consules Arrianum et Papam, qui est ejusdem æræ annus 243, sunt anni 214, aut (utrisque extremis computatis) 215. At codex R. habet CCXX: adenque ab Exodo numerat annos 55 CCXCI, pro 55 CCXCIV; et Judæorum Pascha pro illo anno, quarit (non ut codex C, in tertio versu, sed) in versu octavo primæ sedecennitatis; ponitque (non, ut C, xii kl. apr. feria III, sed) IX kl. apr. feria VI: sed in hoc consentiunt (quod utrique anno commune est) quod Pascha nostrum, dominico proxime sequente, fit VII kal. apr. Sive enim XI kal. apr., hoc est martii 21,

fuerit tertia feria, sive IX kal. apr., hoc est martii 24, feria sexta, erit VII kal. apr., hoc est martii 26, dies dominicus. Sed erroris causam hanc fuisse conjicio. Uterque codex, nativitati Christi, assignat annum ab Exodo MDXLVIII: et uterque consentit addendos esse, pro Passione, annos XXXI; qui confluent quidem annos MDLXXIX, sed codex R. (excidente V) sunt, inquit, anni MDLXXIV. Cumque librarius (de hoc securus) viderat, aliis computantibus, ad illum Gordiani annum esse, ab Exodo, annos MDCCXCIV, differentiamque viderit annorum (non CCXV, sed) CCXX; hunc numerum isti intervallo assignavit: interpolatis hic annis v, qui illic exciderant. His autem sic positus, animadvertit ille, vel alius forte aliquis, positus ab Exodo ad Christum natum annis 1548, indeque ad passionem annis 51, de quibus convenit, inde ad Gordiani quintum (quod jam posuerat R. 220); omnino fieri, ab Exodo ad Gordiani quintum, annos 1799 substituit igitur (pro MDCCXCIV) annos 55 DCCXCIX: cui convenit, primæ sedecennitatis, versus octavus; adeoque dies IX kl. apr. et feria VI, pro Judæorum Paschate. Cumque, his datis, sequeretur Pascha Christianorum, dominico sequente, incidere in VII kal. apr. quod, uti videtur, reapse contigit, et quidem secundum canones a Nicæna synodo post conditos, contingere debuit; satis securus erat de calculo rite posito. Sed et idem contingeret, ut modo dictum est, etiamsi hic error, quinque annorum, non incidisset: nempe, quod Pascha Christianorum illo anno foret (quod actu contigit) VII kal. apr., ut librarii fuerit ille error calculi, non auctor. De quo consensu sibi tantopere gratulatur hic auctor: indeque Pinacem suam recte constitutum concludit.

W. Ad calcem codicis Rhemensis, habetur hæc tabella, sed confusa et depravata, quam, ne quid deesse videatur, hic apponimus.

KL. MART. LUNA ET FERIA.					
Luna	II	Feria	II	Luna	XXIII
Luna	XIII	Feria	III	Luna	VI
				Luna	XVII
					Feria
					IV
					VI
					VII

VIII kl. apr. dom.
Non. apr. dom.
XIII kl. mai. dom.
III non. apr. dom.
VII id. apr. dom.
XVII kl. mai. dom.
III kl. apr. dom.
XI kl. apr. dom.
III id. apr. dom.
VII kl. apr. dom.
XVII kl. apr. dom.
VII id. apr. dom.
X kl. apr. dom.
III id. apr. dom.
III non. apr. dom.
XIII kl. apr. dom.
VI id. apr. dom.
III kl. apr. dom.
XIII kl. mai. dom.
Prid. non. apr. dom.
VI kl. apr. dom.
XVIII kl. apr. dom.
Prid. kl. apr. dom.
X kl. apr. dom.
III id. apr. dom.
III non. apr. dom.
VIII kl. apr. dom.

A

VII id. apr. dom.
III kl. apr. dom.
Prid. id. apr. dom.
Prid. non. apr. dom.
XIII kl. apr. dom.
V id. apr. dom.
Prid. kl. apr. dom.
XII kl. apr. dom.
Non. apr. dom.
V kl. apr. dom.
XVI kl. apr. dom.
Kl. apr. dom.
VIII kl. apr. dom.
Id. apr. dom.
V kl. apr. dom.
XV kl. mai. dom.
V id. apr. dom.
VIII kl. apr. dom.
Id. apr. dom.
Non. apr. dom.
XII kl. apr. dom.
III id. apr. dom.
Kl. apr. dom.
XVIII kl. apr. dom.
VIII id. apr. dom.
III kl. apr. dom.

B

HENRICI DODWELLI NOTÆ.

IV. Sed non fui sollicitus de his vel ordinandis, vel restituendis: Quoniam quidquid sani hic continetur, id omne haberi potest in Pinace quem (ad Auctoris mentem) ante restitueram et notis inserueram, quam hanc conspexerim tabellam. Quia nihil

aliud continetur, quam confusa materia, et male digesta, et depravata pro istiusmodi pinace: neque operæ pretium est corrigere, vel ordinare, vel etiam divinare quo casu in hanc confusionem devenit. Si cui id libet, per me licet.

IV. Postquam hucusque pervenissent operæ, locusque superesset vacuus in imo paginae; visum est (ex *Bucherio*) hic inserere *Hippolyti* canonem Paschalem; qui huic *Cypriani* plane similis est. Nam et ille Cyclum suum per *Heccadecaterias* seu *Sedecennitates* distribuit (sive geminas *Octacteridas*), ut

Cyprianus noster. Atque (ut hic) post *Sedecennitates* septem, seu annos cxi; redire docet Pascha ad eundem mensis diem, eandemque Feriam. Quem canonem (paulo aliter apud *Bucherium* dispositum) in eam formam hic redigo, qua supra canonem *Cypriani* exposuimus.

CYCLUS HIPPOLYTI.

Luna Quartadecima.				Feria.			
Embolism.	I Id. April.	VII	VI	V	III	II	I
	II III Non. Apr.	III	III	II	I	VII	VI
Bissex.	III XII Kl. Apr.	I	VI	VI	V	III	III
Embolism.	III V id. Apr.	VII	VI	V	III	III	II
	V III Kl. Apr.	III	III	II	I	VII	VI
	VI XV Kl. Apr.	I	VII	VI	V	III	III
Emb. Bissex.	VII Non. Apr.	VII	VI	V	III	III	II
	VIII VIII Kl. Apr.	III	III	II	I	VII	VI
Embol.	VIII III Non. Apr.	III	II	I	VII	III	V
	X Id. Apr.	VII	VI	V	III	III	II
Bissex.	XI XII Kl. Apr.	III	III	II	I	VII	VI
Embolism.	XII V id. Apr.	III	II	I	VII	VI	V
	XIII III Kl. Apr.	VII	VI	V	III	III	II
	XIII XV Kl. Apr.	III	III	II	I	VII	VI
Embol. Biss.	XV Non. Apr.	III	II	I	VII	VI	V
	XVI VIII Kl. Apr.	VII	VI	V	III	III	II
Sedecennitas				I	II	III	IV

Dies Dominicus proxime sequens (non Quartadecimam, sed) Quintadecimam Lunam, est (*Hippolyti*) Pascha Christianorum.

Caput huius canonis, seu primus annus primæ sedecennitatis, ponitur, annus primus imperatoris Alexandri, qui est annus Domini vulgaris 222. Adeoque annus vulgaris 245 (qui est Gordiani quintus exiens, et sextus intrens), est huius canonis annus 22, hoc est secundæ sedecennitatis annus sextus. Idemque erat, in canone *Cypriani*, versus tertius, adeoque annus secundus, primæ sedecennitatis. Quamquam igitur eadem plane forma sit utriusque canonis, non tamen ab eodem capite incipiunt: sed primus annus canonis *Cypriani*, est vicesimus primus in canone *Hippolyti*.

Item, dies primus mensis primi, in canone *Cypriani* censetur martii dies quartus (seu 4 non. martii), ut possit 14 luna incidere in martii diem 17 (seu

16 kl. apr.), sed in canone *Hippolyti* primus ille dies censetur martii quintus (seu 3 non. martii), adeoque quartadecima luna non ante martii diem 18 (seu 15 kl. apr.).

Sed et pro Christianorum Paschate ponit *Hippolytus* diem Dominicum qui proxime sequitur (non decimam quartam, sed) quintadecimam lunam: ut, si 15 luna sit dies Dominicus, non eo die celebrandum sit Pascha (quod, credo, vult *Cyprianus*, ut ut id totidem verbis non dicat), sed Dominico sequente plenilunio (seu lunam 15), non in ipso plenilunio. Et quidem fieri potest ut *Cyprianus* etiam (sicut *Hippolytus*), non ipso plenilunio (cum sit Dominicus), Pascha celebrandum vellet, sed Dominico sequente, quod et suadere videntur rudera Tabellæ Codicis R,